

มาร์ค ซูบส์ (Mark Schoofs) อาจารย์รับเชิญด้านวารสารศาสตร์ของมหาวิทยาลัยแคลิฟอร์เนียตอนใต้ (University of Southern California) และที่ปรึกษาของ BuzzFeed News เล่าถึงประสบการณ์ส่วนตัวของเขาในการเอาชีวิตรอดและรักษาสุขภาพของตนในช่วงโรคระบาดเอตส์และให้คำแนะนำเกี่ยวกับการรักษาชีวิตให้อยู่รอดจากการแพร่ระบาดของไวรัสโคโรนาเมื่อวันที่ 20 มีนาคม 2563 ที่ผ่านมา

คืนหนึ่งในปี 1991 (พ.ศ. 2534) เกือบสิบปีหลังจากที่เอตส์เป็นที่รู้จักกัน คู่ของมาร์คตื่นขึ้นมากลางดึกและอาเจียรออกมาเป็นเลือด มาร์คต้องรีบพาตัวเองไปโรงพยาบาล ที่โรงพยาบาลของตัวเองฟื้นตัวเร็วมากและมีแรงพอที่จะพูดล้อเล่นกับเพื่อนๆที่ไปเยี่ยมได้ แต่อีกไม่กี่วันต่อมามาร์คต้องเอาศพของตัวเองไปเผา

ปีนั้นมาร์คบอกว่าเป็นปีที่แย่ที่สุดในชีวิตของเขา แต่สำหรับชุมชนทั้งชุมชนแล้วแต่ละปีก็ตามมามีดบาดและหตุ้มมากยิ่งขึ้นเพราะคนหนุ่มจำนวนมากสุขภาพทรุดโทรมลงและตายไปเรื่อยๆ ถึงแม้ว่าการรณรงค์เคลื่อนไหวเกี่ยวกับเอตส์กระตุ้นให้มิงบประมาณสำหรับการวิจัยเพิ่มมากขึ้น ทำให้การอนุมัติยาเร็วขึ้น และมีวิทยาศาสตร์ที่เน้นเฉพาะทางเพิ่มมากขึ้น แต่ทั้งหมดนี้ไม่มีความหมายแต่อย่างใดเพราะยาที่มีอยู่ไม่ได้ผล ผู้คนยังตายกันไปเรื่อยๆ และจำนวนสะสมของคนตายทำให้เกิดความรู้สึกโกรธ เศร้า และสิ้นหวัง ที่ผสมรวมกันอย่างเป็นพิษ

ในปี 1996 รัฐบาลอนุมัติยาด้านไวรัสที่มีประสิทธิผลสูงหลายชนิด และเมื่อใช้ยาเหล่านั้นสามชนิดร่วมกันแล้วสามารถทำให้คนป่วยหนักฟื้นได้ไม่ต้องรักษาตัวอยู่ที่โรงพยาบาลอีกต่อไป หรือที่เรียกกันว่าผลลาซารุส (Lazarus effect)² และถึงแม้ว่าในปัจจุบันคนจำนวนหนึ่งที่จำเป็นต้องใช้ยาเหล่านี้ยังไม่สามารถเข้าถึงยาเหล่านี้ได้ก็ตาม (ซึ่งมาร์คบอกว่าเป็นความล้มเหลวที่น่าอับอายมากเพราะแต่ละปีมันทำให้คนจำนวนหลายแสนต้องมีชีวิตสั้นลง) ยาเหล่านี้ช่วยชีวิตคนจำนวนหลายล้านคนและทำให้การระบาดเปลี่ยนแปลงไป

มาร์คกล่าวว่าประสบการณ์เหล่านี้โยงมาถึงบทเรียนสำหรับโควิด-19 ซึ่งเขากล่าวว่าสถานการณ์จะดีขึ้นแต่ต้องเป็นหลังจากที่มันแย่ไปกว่านี้ ซึ่งมาร์คบอกไว้ในขณะนั้นมียาหลายชนิดที่อาจจะใช้รักษาโควิด-19 กำลังถูกวิจัยทางคลินิกอยู่ และวัคซีนหนึ่งชนิดอาจจะได้รับการพัฒนาขึ้นภายใน 18 เดือนข้างหน้าหรืออาจจะแค่ 12 เดือนเท่านั้นก็ได้

ซึ่งหากวัดกันเป็นเวลาแล้วถือว่าเร็วมาก แต่หากวัดกันด้วยการตายหรือความเสียหายทางเศรษฐกิจแล้วมันช้ามากอย่างน่าอับอายใจ

มาร์คมีความรู้สึกหัวงอเมื่อคิดถึงเรื่องนี้เพราะเมื่อมองดูคนที่เขารักรอบๆตัวแล้ว เขาอดคิดไม่ได้ว่าคนไหนจะป่วยและคนไหนจะตาย และยังสงสัยว่าตัวเขาเองติดเชื่อด้วยหรือไม่

ในช่วงการระบาดของเอตส์นั้นความกลัวนี้มีอยู่เสมอจนทำให้เขาไม่รู้ว่าเขารู้สึกกลัวอยู่ ความกลัวนี้หายไปเมื่อเขารู้ว่ายาเหล่านั้นเป็นของจริงและคนที่เขารักปลอดภัยแล้ว

แต่ตอนนี้ความกลัวนั้นกลับคืนมาใหม่พร้อมกับความรู้สึกที่คุ้นๆอยู่คือความตั้งใจมุ่งมั่น เขาเชื่อว่าคนส่วนมากจะผ่านพ้น โควิด-19 ไปได้ ถึงแม้ว่าอาจต้องมีความเสียหาย บาดเจ็บบ้าง และมาร์คมีบทเรียนที่เกิดจากการมีชีวิตรอดจากเฮไอวีได้มาแบ่งปันให้แก่ผู้อื่น ซึ่งได้แก่

1) สันนิษฐานไว้ก่อนว่าเราติดเชื้อ

เราไม่ได้สังสรรค์กับคนไม่เลือกหน้า เราสังสรรค์กับคนเพียงสองสามคนเท่านั้นในแต่ละครั้งและแน่นอนว่าไม่เกิน 10 คนในแต่ละครั้ง เราใช้เจลทำความสะอาดมือที่ฆ่าเชื้อโรค (หรือ ถุงยางอนามัย ของปัจจุบันนี้) ทุกครั้ง และเรารู้สึกสุขภาพดีเป็นปกติเหมือนเดิม

แต่โควิด-19 นั้นเจ้าเล่ห์มาก จากการทดลองในห้องปฏิบัติการ มันมีชีวิตอยู่และทำให้คนติดเชื้อได้นานถึง 3 ชั่วโมงในอากาศ และถึง 3 วันบนพื้นผิวอื่น เช่น พลาสติก และเหล็กสแตนเลส หากว่าเราได้รับเชื้อ เราอาจจะไม่รู้จนกว่าเวลาจะผ่านไปแล้ว 5 วัน หรือในบางกรณีอาจนานถึง 19 วัน และบางคนจะมีอาการที่น้อยมากทำให้ไม่รู้ตัวว่าติดเชื้อ แต่มีความเป็นไปได้ว่าคนที่มียาอาการน้อยมากนั้นยังสามารถแพร่เชื้อต่อไปได้ หากเราติดเชื้อไวรัส ไวรัสอาจหาทางลงไปจนถึงปอดของคุณยายที่อายุมากหรือคนที่ป่วยด้วยโรคอื่นอยู่แล้วซึ่งอาจทำให้พวกเขาตายได้หรือต้องได้รับการรักษาที่โรงพยาบาลและต้องใช้เตียงของโรงพยาบาลที่กำลังขาดแคลนอยู่แล้ว

¹ จาก I Lived Through AIDS. Here's How To Survive The Coronavirus Pandemic. โดย Mark Schoofs ใน <https://www.buzzfeednews.com/article/markshoofs/how-to-survive-yet-another-plague>

² Lazarus effect หมายถึงการที่คนที่ตายไปแล้วฟื้นคืนกลับมามีชีวิตใหม่อีกครั้ง ซึ่งมาจากตำนานของคริสต์ศาสนาที่พระเยซูทำให้คนตายที่ชื่อ Lazarus ฟื้นชีวิตขึ้นมาใหม่ได้

เราทุกคนมีความรับผิดชอบต่อกันและกัน สันนิษฐานไว้ก่อนว่าเราติดเชื้อและปฏิบัติกับคนอื่นอย่างถูกต้อง³

2) การป้องกัน มันยากกว่าที่คิด

สำหรับ โควิด-19 มันถูกเรียกว่าการเว้นระยะห่างระหว่างบุคคล (หรือ social distancing) สำหรับเอชไอวี มันถูกเรียกว่า เพศสัมพันธ์ที่ปลอดภัยกว่า (safer sex)

จัตุรัสทราฟัลการ์ (Trafalgar Square) กรุงลอนดอน อังกฤษ วันเอ็ดส์โลก ปี 1992
ภาพโดย Dennis Paquin ประจำ Associated Press ใน BuzzFeed

³ ศูนย์ควบคุมและป้องกันโรค สหรัฐอเมริกาแนะนำว่าจากผลของการวิจัยหลายโครงการ ผู้ที่มีไวรัสโคโรนาจำนวนมากพอสมควรที่ไม่มีอาการป่วยแต่อย่างใดแต่สามารถแพร่ไวรัสให้แก่คนอื่นได้ รวมถึงผู้ที่มีอาการป่วยที่สามารถแพร่ไวรัสสู่คนอื่นได้ก่อนที่จะมีอาการป่วย การแพร่เชื้อจากคนสู่คนที่อยู่ใกล้กันจากการไอหรือจาม ดังนั้นศูนย์ควบคุมและป้องกันโรคจึงแนะนำให้ทุกคนใส่หน้ากากผ้าที่ครอบคลุมและปากเมื่ออยู่ในที่สาธารณะและเมื่อการเว้นระยะห่างระหว่างบุคคล หรือ physical distancing ทำได้ยาก และศูนย์ควบคุมและป้องกันโรคเสริมว่าหน้ากากที่แนะนำให้ใช้เป็นหน้ากากที่ทำจากผ้าธรรมดาราคาไม่แพง และไม่แนะนำให้คนทั่วไปใช้หน้ากากสำหรับแพทย์พยาบาลที่ใช้ในการผ่าตัด (surgical masks) หรือ หน้ากาก N-95 respirators เพราะควรสงวนหน้ากากเช่นนั้นไว้สำหรับบุคลากรทางการแพทย์ที่จำเป็นต้องใช้เพื่อป้องกันการแพร่เชื้อ จาก <https://www.cdc.gov/coronavirus/2019-ncov/prevent-getting-sick/cloth-face-cover.html>

การใช้ถุงยางอนามัยมันจะยากแค่ไหน? เพราะว่ามันอาจจะไม่ได้ขึ้นอยู่กับเราแต่เพียงผู้เดียว เราอาจต้องชักจูงให้คู่ของเราใช้ และถึงแม้ว่าเราจะเป็นคนที่ใช้ก็ตาม เราต้องใช้ทุกครั้ง โดยไม่มีการยกเว้น ปีแล้วปีเล่า ถึงแม้ว่าเราจะเมาแล้วเมามา ถึงแม้ว่าเราจะตกอยู่ในความรักก็ตาม

มีหลักฐานที่แสดงว่าคนสามารถใช้ถุงยางอย่างสม่ำเสมอได้ในช่วงเวลาหนึ่ง ในปีแรกๆของการระบาด ผู้ชายเกย์ในซานฟรานซิสโกเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมที่สำคัญหลายอย่างเพื่อที่จะลดความเสี่ยง แต่ในระยะยาวนั้นคนจำนวนมากทำไม่ได้

ในปัจจุบันเราจะทนได้นานแค่ไหนที่ไม่ไปกินข้าวเย็นกับเพื่อนๆ กับคุณตาคุณยาย กับคุณปู่คุณย่าของเรา? หรือไม่ไปงานแต่งงาน? งานศพ? โรงเรียน? มีนัดกับคนที่ชอบ? เราจะประนีประนอม เราจะยอมเสี่ยง และบางครั้งจะเกิดผิดพลาดขึ้นได้

3) รัฐบาลจะไม่ช่วยชีวิตเราได้

ประธานาธิบดีโรนัลด์ เรแกน (President Ronald Reagan) ไม่เคยคำว่า “เอตส์” ในที่สาธารณะจนกระทั่งชาวอเมริกันมากกว่า 8,000 คนตายจากโรคเอดส์ ประธานาธิบดีโดนัลด์ ทรัมป์ (President Donald Trump) ทวิตเมื่อวันที่ 24 กุมภาพันธ์ 2563 ว่าในสหรัฐอเมริกาไวรัสโคโรนาถูกควบคุมเป็นอย่างดี และในเดือนมีนาคมเขาอ้างว่าทุกคนที่ต้องการตรวจจะได้ตรวจ ซึ่งไม่เป็นจริงตามที่ว่า

รัฐบาลไม่ใช่ผู้คิดได้ถึงเรื่องเพศสัมพันธ์ที่ปลอดภัยกว่า - ผู้ชายเกย์เป็นผู้คิดเรื่องนี้ขึ้นมา และพวกเขาเป็นคนที่ออกไปเดินประท้วงตามท้องถนน ส่งเสียงร้องกลบเสียงระฆังเปิดตลาดหลักทรัพย์นิวยอร์ก (New York Stock Exchange) บุกสำนักงานใหญ่ขององค์การอาหารและยา และบังคับให้รัฐบาลที่ไม่เต็มใจให้แก้ไขปัญหาเอดส์

ถึงแม้ว่าในที่สุดรัฐบาลปัจจุบันกำลังระดมกำลังทำงานเกี่ยวกับโควิด-19 แต่เรายังต้องศึกษาด้วยตนเองเพื่อหาหนทางที่จะปกป้องชีวิตเราและชีวิตคนอื่นเพราะว่าแนวทางปฏิบัติใด ๆ ไม่สามารถจินตนาการถึงสถานการณ์ทุกอย่างได้ ยกตัวอย่างเช่น มาร์คกับสามิเดินทางไปที่เที่ยวที่อุทยานแห่งชาติที่หนึ่ง เราพักที่โรงแรมสองแห่ง จะมีใครรู้อ่างว่ามีใครพักที่ห้องทั้งสองมาก่อน ใครเป็นคนทำความสะอาดห้อง ดังนั้นทั้งสองคนใช้แอลกอฮอล์ 60% เช็ดที่ลูกบิดประตูทุกอัน สวิตช์เปิดปิดไฟ ที่จับลิ้นชักใส่เสื้อผ้า และพื้นผิวทุกอย่างในห้อง และทั้งสองออกจากห้องแต่เช้า

ในกรณีอื่น เราอาจอาศัยความรู้ที่เรามีอยู่ในการทำสิ่งที่เสี่ยงที่คำนวณผลที่เป็นไปได้ต่างๆไว้แล้วความเสี่ยงที่จำเป็นต่อการปฏิบัติตามการเว้นระยะห่างระหว่างบุคคลในระยะยาว ในทำนองเดียวกันกับที่คู่ครองที่อยู่ด้วยกันมาเป็นเวลานานและมีคู่เพียงคนเดียวที่เลือกที่จะไม่ใช้ถุงยาง เราอาจตัดสินใจไปหาเพื่อนบางคนสำหรับกิจกรรมบางอย่าง ตัวอย่างเช่น ไปเดินป่าเดินเขา ซึ่งลมและอากาศเปิดข้างนอกย่อมจะทำให้การแพร่กระจายไวรัสมีความเป็นไปได้น้อยกว่าในสถานที่ปิด

4) คำพูดนั้นสำคัญ

การเรียกโควิด-19 ว่าเป็นไวรัสจีนนั้นเป็นเพียงการหลอกลวงของประธานาธิบดีเพื่อเบี่ยงเบนความสนใจไปจากความล้มเหลวต่างๆ ในตอนต้น อย่างไรก็ตามการทำเช่นนั้นไม่ใช่ไม่มีผลร้าย เหมือนกับการที่เรียกเอดส์ในยุคแรกแรกว่า กริด - GRID หรือ โรคภูมิคุ้มกันบกพร่องที่เกี่ยวข้องกับเกย์ (gay-related immune deficiency)

ความคิดที่ว่าเอดส์เป็น “โรคทำ(ของ)เกย์” (gay plague) ไม่เพียงแต่เป็นเชื้อเพลิงให้กับทัศนคติที่ไม่ยอมรับสิ่งต่างไปจากตนเองเท่านั้นหรือบั่นทอนความแรงด่วนของการค้นหาทางรักษาให้หายเท่านั้น มันยังทำให้ความรับรู้ของนักวิจัยจำนวนหนึ่งแปรปรวนไปด้วยเพราะมันทำให้พวกเขางงงเมื่อได้ยินว่ามีการระบาดของเอดส์รุนแรงมากในบรรดาหญิงและชายรักต่างเพศในประเทศคูแวนตาและนักวิจัยเหล่านั้นไม่เชื่อว่าเป็นเรื่องจริง

ในช่วงวิกฤตตอนแรกแรกของโควิด-19 ศูนย์ควบคุมและป้องกันโรค (สหรัฐอเมริกา) จะตรวจการติดต่อเชื้อสำหรับคนที่เพิ่งเดินทางมาจากประเทศจีนเท่านั้นหรือคนที่สัมผัสกับคนที่รู้กันว่าติดเชื้อแล้วเท่านั้น ซึ่งเป็นความผิดพลาดอย่างมหันต์ที่ทำให้เราพลาดโอกาสที่ดีที่สุดในการที่จะควบคุมการระบาดไปเสีย

5) ทุกคนมีโอกาสติดโควิด-19 และนั่นเป็นสิ่งที่ดีที่สุดที่เราจะหวังได้

เอชไอวีกระทบคนที่ถูกรังเกียจและถูกกีดกันมากที่สุด คือ ชายมีเพศสัมพันธ์กับชาย ผู้ใช้ยาเสพติด คนที่มีรายได้ต่ำ และคนผิวดำ คนส่วนใหญ่โดยเฉพาะคนที่มีอำนาจไม่มีความเสี่ยงมาก

แต่โควิด-19 เป็นโรคที่ใครใครก็เป็นได้จากการสัมผัสกับพื้นผิวที่มีเชื้อ โรคอยู่หรือจากการหายใจ นี่เป็นความจริงที่ปฏิเสธไม่ได้และต่างกับเอชไอวีมากทีเดียว ถึงแม้ว่าเราจะทำตัวโดดเดี่ยวและจริงๆแล้วเป็นเพราะการที่เราทำตัวเองให้โดดเดี่ยวทำให้เราตระหนักว่าเราทุกคนต่างเชื่อมโยงกัน เพียงแต่คนหนึ่งที่ติดไวรัสก็จะสามารถเริ่มลูกโซ่ของการแพร่เชื้อได้ที่จะมาถึงเราหรือแม่ของเราหรือปู่ของเรา

และความจริงนี้ทำให้เราแต่ละคนมีอำนาจต่อรองอย่างมหาศาลซึ่งมากมายกว่าที่นักเคลื่อนไหวเกี่ยวกับเอดส์มีอยู่ ลองดูกันเรื่องที่เกิดกับผู้อพยพที่ผิดกฎหมายหรือผู้ที่ขอลี้ภัย เมื่อโควิด-19 แพร่กระจายไปทั่วสหรัฐอเมริกาคนที่เกี่ยวข้องกับสาธารณสุขรุนแรงเรียกร้องกับผู้ที่พาดพิงด้านคนอพยพและนักการเมืองที่มาจากการเลือกตั้งว่าการเอาผู้อพยพไปกักกันไว้ที่สถานกักกันเท่ากับทำให้สถานที่เหล่านั้นกลายเป็นแหล่งเชื้อเพลิง และด้วยความกลัวว่าโรคระบาดอาจ

แพร่กระจายข้ามประเทศสถานที่ที่กักกันได้ ทำให้เจ้าหน้าที่ตรวจคนเข้าเมืองลดการจับกุมเกือบทุกอย่างยกเว้นการจับกุมที่สำคัญ (ที่เกี่ยวกับความปลอดภัยของสาธารณะและความมั่นคงของประเทศ) เท่านั้น

คนที่ไม่มีที่อยู่หรือคนที่ถูกขังคุกหรือคนที่จนมากและไม่มีทางเลือกต้องอยู่รวมกันถึงสิบคนในห้องเดียว พวกเขาต่างเชื่อมโยงกันหมดโดยผ่านเครือข่ายสินค้าที่นำเอาสินค้ามาจากร้านที่เราซื้อของและประตูบ้านเรา โดยผ่านงานต่างๆที่กดค่าแรงที่ทำให้โลกเราหมุนอยู่ได้ โดยผ่านอากาศที่พวกเราหายใจ ไปสู่ตาราหนิง นักการเมือง และพวกเราทุกคน และด้วยไวรัสที่แพร่เชื้อได้ง่ายเช่นนี้สิ่งที่เรากำลังทำกับคนที่ต่ำที่สุดของสังคมเป็นสิ่งที่เราทำต่อพวกเราทุกคนเช่นกัน

เราจะเห็นแสงริบหรี่ของการตระหนักถึงเรื่องนี้ ผู้นำของพรรคการเมืองทั้งสองได้โอบอุ้มยุทธศาสตร์หนึ่งซึ่งถึงแม้ในช่วงภาวะเศรษฐกิจตกต่ำครั้งใหญ่ (Great Depression) ก็ยังเป็นเรื่องที่ไม่สามารถทำได้ ยุทธศาสตร์นั้นคือการออกเช็คให้แก่คนอเมริกันจำนวนหลายล้านคน เพราะพวกผู้นำเหล่านั้นตระหนักดีว่าหากหนึ่งในห้าหรือหนึ่งในสามของชาวอเมริกันตกงาน พวกเราทุกคนก็จะลำบากไปด้วย

มักจะเป็นที่กล่าวกันว่า - และเป็นความจริง - เอดส์กระตุ้นและระดมชุมชนคนหลากหลายทางเพศและในช่วงเวลาต่อมานำไปสู่ความก้าวหน้าหลายอย่าง มาร์คเชื่อว่าเขาจะไม่สามารถแต่งงานกับสามีของเขาได้หากเอดส์ไม่เปิดเผยอย่างไร้ความเมตตาถึงความกล้าหาญและความเป็นมนุษย์ของกลุ่มคนควีร์ (queer หรือ กลุ่มคนที่เลือกมีเพศต่างไปจากที่สังคมทั่วไปกำหนด)

แต่สิ่งที่เราได้มาไม่คุ้มค่ากับการสูญเสียและแผลเป็นต่างๆที่เราอยู่ไม่ได้หายไปเมื่อเวลาผ่านไป

และสิ่งใดก็ตามที่ได้มาจากโควิด-19 ก็จะไม่คุ้มค่าเช่นกัน

แต่อย่างไรก็ตามไวรัสอยู่ที่นั่นแล้ว ไม่ว่าเราจะต่อสู้เพื่อสังคมที่ดีกว่าหรือไม่ก็ตาม อนุสรณ์ที่ดีที่สุดที่เรามีให้แก่ผู้ที่ตายจากเอดส์ไม่ได้สลักไว้ในหิน แต่มันเป็นชุมชนคนหลากหลายทางเพศที่เข้มแข็งขึ้น สิทธิที่มีมากขึ้น และระบบสาธารณสุขที่ดีขึ้นกว่าเดิมเล็กน้อย

ในขณะที่โควิด-19 มีผลต่อทุกคน กำลังลับของเราคือพวกเราทุกคนอยู่ในชะตากรรมเดียวกัน ยึดมั่นกับความจริงนี้ไว้และขยายมันเพิ่มขึ้นเพราะมันมีพลังอย่างมหาศาล

และอาจเป็นไปได้ - และเพียงแต่อาจจะ - มันอาจมีพลังพอที่จะสร้างอเมริกาขึ้นมาใหม่ที่ทำให้เราตระหนักว่าถึงแม้ว่าเราต้องการที่จะคิดว่าเราเป็นคนสร้างโลกที่เราอยู่ - จากพรรคการเมืองที่เราเกี่ยวข้องด้วย จากทางเลือกในการบริโภคจากนิสัยเกี่ยวกับดิจิทัล - ว่าระยะห่างระหว่างบุคคล (social distance) ที่แท้จริงนั้นอ้างว้างและหดหู่มาก อเมริกาที่ไม่อยู่แยกกันมากจนเกินไป ที่เราพึ่งพาและช่วยเหลือกัน และอเมริกาที่รู้ว่าเราไม่สามารถเก็บตัวอยู่ในกำแพงแยกจากคนอื่นมีค่าพอที่อยากจะได้มันและที่สำคัญกว่านั้นคือมีค่าพอที่จะต่อสู้ให้ได้มา การขยับประเทศเพียงเล็กน้อยไปในทิศทางนั้นจะเป็นอนุสรณ์ที่ดีกว่าสำหรับผู้เสียชีวิตไปแล้วต่อคนอีกมากมายที่กำลังจะตายตามไปด้วย